

Programa Primer la Llar

Una oportunitat per a persones sense llar
amb necessitats socials severes

Nom del programa
Primer la Llar

Programa impulsat per
**Àrea de Drets Socials de l'Ajunta-
ment de Barcelona**

Àmbits
**Habitatge | Afers socials i des-
igualtat**

Tipus d'avaluació
Impacte

Objectiu
**Establir l'impacte de Primer la
Llar sobre la qualitat de vida, la
salut i les relacions socials dels
participants en el programa**

Període d'anàlisi
2015 - 2017

Avaluació encarregada per
**Departament d'Atenció a Per-
sones Sense Llar i en Exclusió
Residencial de l'Ajuntament de
Barcelona**

Avaluació realitzada per
Ivàlua

Analistes
Laura Kirchner i Jordi Sanz

Primer la Llar (Housing First), promogut pel Departament d'Atenció a Persones Vulnerables Sense Llar i en Exclusió Residencial de l'Ajuntament de Barcelona, és un programa adreçat a persones sense llar amb necessitats socials severes a la ciutat de Barcelona que consisteix en assignar un habitatge a aquestes persones amb l'objectiu d'iniciar un procés de recuperació, autonomia i inserció social acompanyat de serveis socioeducatius.

Primer la llar és una aposta innovadora en l'abordatge del sensellarisme.

Primer la llar trenca amb la lògica d'accés als recursos públics basats en els mèrits i millores individuals de la persona sense llar per passar a oferir un habitatge permanent d'entrada i de forma no condicionada.

El programa suposa una millora important en la salut dels participants

Primer la Llar millora l'estat de salut mental, dolor corporal i salut en general dels participants en el curt termini. En el mig termini, augmenta el seu sentiment de vitalitat.

El programa augmenta les habilitats individuals dels participants.

S'atribueix al programa la millora en la motivació i la recuperació personal de les persones sense llar que hi han pres part. No obstant això, aquest efecte s'atenua en el temps.

Primer la llar té un impacte positiu en les relacions socials.

El programa mostra un impacte significatiu en el mig o llarg termini en la millora de les relacions socials dels participants.

Primer la Llar millora l'estat de salut mental, dolor corporal i salut en general dels participants

Problemàtica i intervenció

L'increment de les persones que es veuen obligades a dormir al carrer per la impossibilitat d'accedir a un habitatge no ha parat de créixer a les ciutats d'Europa en les darreres tres dècades. Aquesta situació d'emergència social evidencia la necessitat de desenvolupar mesures urgents per combatre les formes més dures d'exclusió residencial.

El sensellarisme

Les xifres de persones sense llar a Barcelona no han deixat de créixer en els últims anys. L'any 2018 es van comptar 956 persones que dormien al carrer en tota la ciutat de Barcelona i 2.099 als equipaments municipals o de les entitats, xifres que representen un augment de més d'un 50% de les persones sense llar que es van recomptar el 2008.

La crisi econòmica ha fet que cada vegada més gent es pugui trobar en aquesta situació. Així, mentre que fa uns anys el nivell formatiu i professional d'aquest col·lectiu era baix, cada vegada hi ha més persones amb un alt grau de competències acadèmiques i formatives que es troben en aquesta situació.

Primer la llar

El programa Primer la Llar (Housing First) ofereix d'entrada un habitatge permanent a persones que dormen al carrer, plantejament que suposa una aposta innovadora pel que fa a l'abordatge del sensellarisme.

Inspirat en programes ja consolidats del Canadà i els Estats Units, la seva idea subjacent és que la seguretat que comporta disposar d'un habitatge ha d'implicar una millora en la resta d'aspectes de la vida de la persona sense llar - des de la seva salut física, a l'emocional.

El 2015, impulsat pel Departament d'Atenció a Persones Sense Llar i en Exclusió Residencial de l'Ajuntament de Barcelona, s'implementa el projecte pilot de Primer la Llar, que proporciona 50 habitatges a aquelles persones sense llar a Barcelona en circumstàncies més extremes. Concretament, eren elegibles per participar el pilot aquelles persones que:

- Tenen un mínim d'un any de trajectòria al carrer i/o han estat atesos assíduament en serveis d'acollida i/o de baixa exigència.
- Presenten problemes d'addiccions i/o trastorns mentals.
- Tenen ingressos regulars mínims per contribuir al cost d'un habitatge o tenen possibilitats de disposar-ne.

A aquestes persones se'ls ofereix un apartament unipersonal de manera permanent amb tres condicions mínimes: accepten una visita setmanal d'acompanyament social, accepten la convivència amb els veïns i contribueixen a sostenir la vivenda amb part dels ingressos que tinguin.

Primer la llar ofereix d'entrada un habitatge permanent a persones que dormen al carrer

Avaluació

L'avaluació de l'impacte del programa Primer la Llar és la primera a Catalunya sobre aquest tipus de programes i una de les primeres amb metodologia experimental a l'estat espanyol. Per realitzar-la, s'ha utilitzat un disseny experimental i s'ha fet un seguiment dels participants 19 mesos i 27 mesos després del sorteig.

Objectius i metodologia

L'avaluació vol estimar l'impacte de Primer la Llar sobre quatre aspectes (outcomes) que reflecteixen els objectius del programa:

- Qualitat de vida i salut
- Recuperació
- Autoeficàcia (confiança en un mateix per gestionar adequadament les dificultats de la vida quotidiana)
- Relacions socials

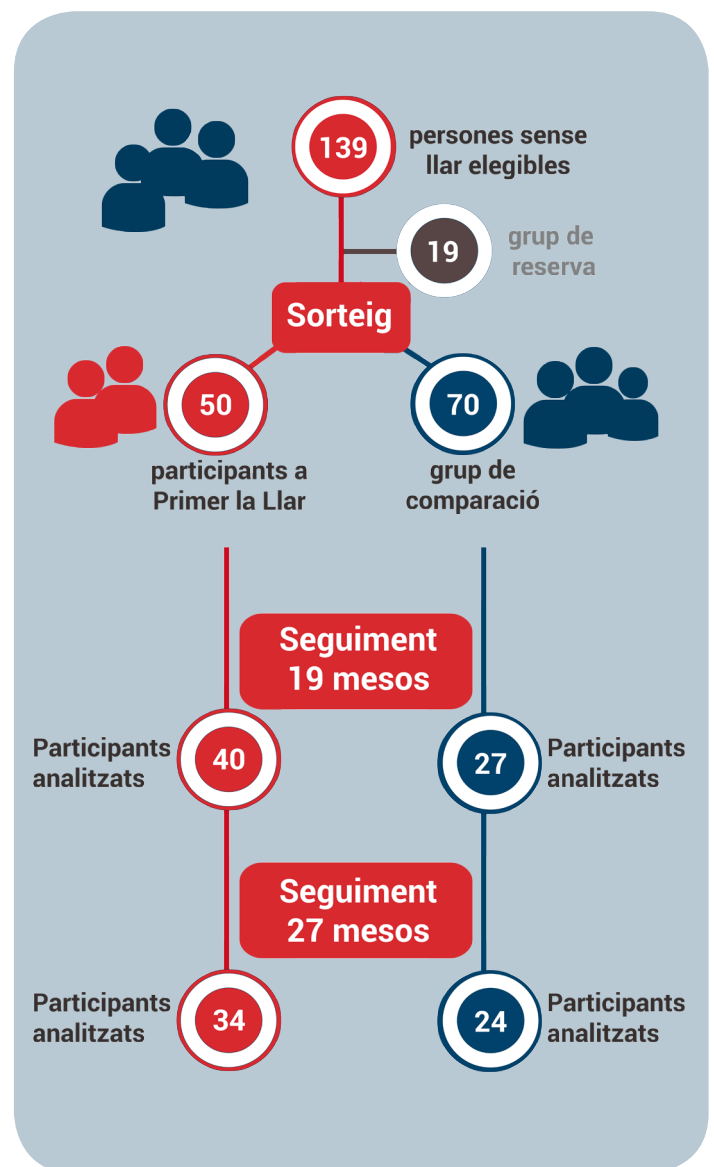
Procés d'aleatorització

Per poder avaluar l'impacte del programa sobre aquests outcomes s'ha fet servir el disseny experimental, que es caracteritza per utilitzar l'atzar (procediment d'assignació aleatòria) per crear dos grups, un de participants (grup de tractament) i un altre de no participants en el programa (grup de comparació), que són idèntics en totes les característiques que poden influir sobre el fet que una persona sense llar millori la seva qualitat de vida.

Passat un temps, les diferències entre aquests dos grups es poden atribuir directament a l'únic aspecte que els feia diferents, la participació en el programa Primer la Llar.

El procediment d'assignació aleatòria es va portar a terme a partir d'un llistat de 139 persones sense llar elegibles segons els requisits del programa.

El procés va constar de dues fases. Per una banda, es va realitzar un sorteig per destriar 19 persones per formar un grup de reserva per substituir als potencials abandonaments en el grup de tractament, tot i que aquests participants no es tindran en compte a l'avaluació. Per altra banda, un cop exclusos els reserves, es va procedir a assignar per sorteig 50 persones elegibles al grup de tractament i 70 al grup de comparació.

Resultats

Els resultats obtinguts en l'avaluació ratifiquen un dels aspectes centrals de la teoria dels programes Housing First: l'habitatge esdevé una plataforma molt important que hauria de portar a canvis en altres aspectes personals i relacionals de la persona sense llar.

Salut i qualitat de vida

Primer la Llar millora de manera important l'estat de salut mental, dolor corporal i salut general dels participants del programa en comparació amb el grup de comparació al seguiment dels 19 mesos.

Aquests efectes, però, s'esvaeixen al seguiment dels 27 mesos.

No obstant això, en el mig termini, el fet d'estar en un habitatge incrementa l'entusiasme i l'energia constant i les ganes d'emprendre projectes. Així, s'han trobat canvis positius en la vitalitat dels participants en el segon seguiment.

Autoeficàcia i recuperació personal

El fet de disposar d'una llar suposa un factor de reforç de la motivació i d'augment de l'autoestima.

En aquest sentit, Primer la Llar ajuda a construir un camí de recuperació personal.

Els efectes més significatius per aquest outcome s'observen en el primer seguiment. Als 27 mesos, de nou, aquest efecte s'atenua: una part dels usuaris sembla tornar a experimentar un sentiment de pèrdua i manca d'esperança dins del seu habitatge.

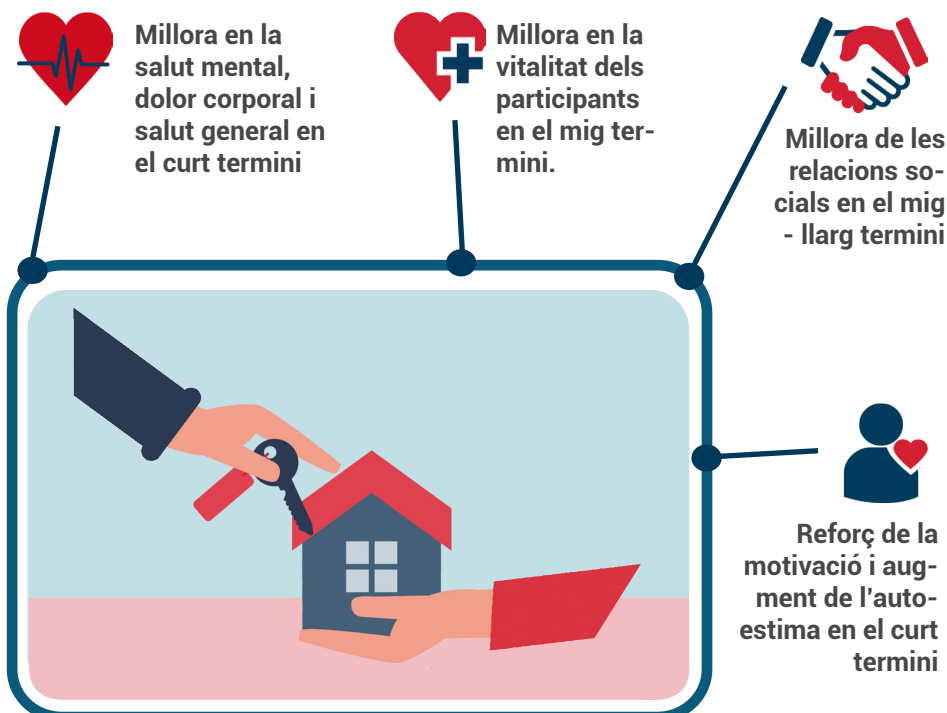
Pel que fa a l'autoeficàcia, el programa no ha mostrat cap efecte en els participants.

Relacions socials

El Programa Primer la Llar mostra un impacte positiu a mig - llarg termini sobre la millora de les relacions socials de les persones sense llar.

Problemàtiques associades al sensellarisme

Malgrat els resultats positius obtinguts en l'avaluació, l'habitatge per si sol no és suficient per posar sol·lució definitiva als problemes que acumulen les persones que tenen una llarga trajectòria de sensellarisme. Per exemple, situacions d'addicció o transtorns mentals requereixen de major intensitat en l'acompanyament d'un professional.

L'habitatge esdevé una plataforma molt important que hauria de portar a canvis en altres aspectes personals i relacionals de la persona sense llar

Aprentatges

El programa Primer La Llar demostra la importància que té l'habitatge per a un procés de recuperació integral de les persones en situació d'exclusió. Comptar amb la seguretat de les condicions materials d'un habitatge contribueix a que la persona tingui l'equilibri emocional que cal per afrontar un complex procés de recuperació.

Hi ha un elevat desgast en la mostra inicial dels participants

Les pèrdues que hi ha hagut en la mostra inicial al llarg del seguiment redueixen la capacitat per detectar diferències subtils però importants entre el grup participant a Primer la Llar i el de comparació.

És possible que el programa pilot tingui una durada massa curta

L'evidència suggereix que els canvis esperats en salut i altres dimensions es produeixen en el mig o llarg termini, de forma que és possible que el programa pilot tingui un període de durada massa curt per a poder desenvolupar completament tot el seu potencial i poder observar tots els seus efectes.

Es requereixen mesures addicionals complementàries al programa

El fet d'accedir a un habitatge per si mateix sembla molt important en termes d'impacte al principi de la intervenció però, per mantenir-lo al llarg del temps, per alguns participants pot caldre intensificar l'acompanyament professional dins i fora de l'habitatge.

Recomanacions

Millorar els sistemes de seguiment de les persones sense llar

S'hauria de compartir un codi d'identificació únic de la persona sense sostre (per exemple, la tarja sanitària) amb la xarxa sanitària i social de la ciutat, o qualsevol entitat que presti atenció i serveis a persones sense llar. Així, quan algun professional de qualsevol d'aquestes xarxes atengui a una persona sense llar se'n podrà procedir a la detecció, seguiment i avaluació.

Fer més seguiments i allargar la durada del programa pilot

Per tal de valorar l'existència de més canvis en els efectes del programa es podria dur a terme un tercer seguiment als 36 mesos. En la mateixa línia, seria interessant allargar la durada del pilot de tres a cinc anys, el que permetria avaluar l'impacte més endavant en el temps i trobar efectes que no s'han pogut observar en el curt termini.

Intensificar l'acompanyament professional dins i fora de l'habitatge

S'hauria d'intensificar l'acompanyament professional en la vessant socioeducativa i de treball personal amb els participants que ocupen els pisos, un cop el participant s'ha situat a dins l'habitatge. Mitjançant l'estudi de casos, s'hauria d'identificar el moment en què disminueixen els efectes positius aconseguits en l'entrada a l'habitatge i caracteritzar l'evolució dels resultats en funció de les diverses problemàtiques dels participants.

Podeu consultar l'informe complet a ivalua.cat